

Art. nr. 1 1998 Blaker og Sørum historielag

Fra min skoletid på Frogner

Loven om faste skoler ble vedtatt 18. mai 1860. Tidligere hadde det på landet bare vært omgangsskole, men fra begynnelsen av 1860-årene ble det satt i gang bygging av skoler i alle skolekretser i hele landet. Nesten på samme måte som det nå skyter opp førskolebygninger over alt, slik ble det også i Sørum - og i Frogner anneks bygget nye skolehus. Her ble det bygget to skoler. Den ene het Hval skole og lå ved den gamle Leirsundveien ca. hundre meter øst for jernbanebrua. Den andre, Frogner skole, ble bygget på Bruhaugen på vestsida av Leira. Begge disse skolene var i bruk til 1894. Siden ble de solgt. Sørum kommune solgte Frogner skole til H.P. Stenslet. Hvem som overtok Hval skole, vet jeg ikke.

Som erstatning for disse to skolene ble det i stedet bygget en ny der hvor den gamle lærerboligen på Frogner stod. Det finnes fotografier av dette skolehuset med både lærer og lærerinne, både fra 1896 og 1898. Bygningen, som var bygget av tømmer, var da upanelt. Et bilde som er tatt ca. 1900, viser imidlertid en panelt og hvitmalt skolebygning.

Huset hadde to skolestuer ut mot gårdsplassen i første etasje og lærerleilighet på baksiden. I annen etasje hadde lærerinnen sin leilighet. Et nytt skolehus, som vel i dag brukes som barneskole, ble bygget i 1914.

Det gamle uthuset på skolen var fra 1894 og ble etter hvert for dårlig. I 1921 ble det revet, og samme år ble det bygget ny låve med et lite, pent mursteinsfjøs, vedskjul og stall for en hest. På nordsiden av låven ble det innredet utedoer både for lærere og elever.

Skolen brenner!

Det gamle skolehuset med lærerboliger brant ned til grunnen 14. juli 1925. Brannen begynte litt før klokka tre om ettermiddagen. Det var en stekende varm dag, men det var heldigvis stille vær. Brann er jo alltid uhyggelig, og det ble en kraftig røykutvikling som kunne sees lang vei. Det kom snart mange folk til, noen for bare å glane, andre for å prøve om mulig å redde noe ut av det brennende huset.

Det ble da også reddet litt småtteri fra leiligheten til lærer Sigmund Eldevik. Hagni Balstad, som var lærerinne den gang, bodde i annen etasje. Hun var på ferie og mistet absolutt alt hun eide. For henne ble det et stort sjokk da hun siden fikk høre om brannen.

Mellom lærerboligen og skolehuset stod det en rad med 5 - 6 ganske store bjerketrær som beskyttet huset mot den kraftige heten. Likevel var det noen, som da brannen raste som verst, var redde for at også det nye skolehuset skulle bli antent. Derfor stormet noen ivrige personer opp i annen etasje for å redde ut mest mulig av sakene til Betsy, som bodde der og hadde renholdet på skolen.

Det ble satt i gang en "storstilet redningsaksjon". Den foregikk på den måten at vinduene i leiligheten ble åpnet, og flere ting, blant annet diverse glasstøy ble hivd ut derfra. Mottoet var vel: "Reddes hvad der reddes kan". Heldigvis ble Betsy oppmerksom på hva som foregikk og fikk satt en stopper for galskapen. Det er utrolig hva enkelte kan finne på når de helt mister fatningen. Skolehuset ble nemlig ikke antent, og det står der den dag i dag.

Den påfølgende høst og vinter ble det bygget opp ny lærerbolig på den samme grunnmuren. På 1980-tallet brant huset igjen, denne gang som en følge av Sørum kommunes pyromanske tendenser. Alt er nå fjernet; til og med den gamle grunnmuren av solid gråstein som overlevet begge brannene.

Lærer, klokker og kirkesanger

Den læreren som bodde i lærerboligen på

Frogner skole var også selvskreven klokker og kirkesanger i bygda. Til skolen, eller klokkegården, hørte det til ca. 30 mål jord. Denne jordveien forpliktet klokkeren seg til å drive på en forsvarlig måte. Det overskuddet driften måtte gi, tilfalt læreren som en del av lønna.

Eiendommen omfattet plassen til den nye barneskolen og videre ned den bratte raskanten. Området der idrettsplassen ligger i dag og videre ned til elva, hørte også med til eiendommen. Sletta ble den gang delt av den gamle Kongeveien og restene av den gikk tidligere som en nokså smal forhøyning tvers over hele jordet.

Da jeg gikk på folkeskolen på slutten av 20-tallet, var det Sigmund Eldevik som var klokker og førstelærer. Han drev jorda godt, og hadde 2-3 kuer, gris og noen høner.

Det nest siste året på skolen hadde klassen vår en liten skolehave på sletta der den nye barneskolen ligger i dag. Der hadde vi hvert vårt vesle stykke med grønnsaker som vi måtte luke, vanne og stelle hele sommeren. Om høsten stilte vi ut grønnsakene på skolen, og det vanket en liten premie til de elevene som hadde best resultat. Så vidt jeg husker var det kål, gulrøtter, purre, selleri og persille som ble dyrket.

I 1929 var klassen vår på skogplanting på Store Gran, to-tre kilometer nord for Frogner. Det var eneste gang vi var med på noe slikt. Samme sommer plantet vi også fem-seks bjerketrær mot veien på innsiden av gjerdet. De ble etter hvert ganske store, men er nå borte for lenge siden.

Det stod respekt av førstelærer Sigmund Eldevik ved Frogner skole. Han var en meget dyktig og grei lærer som aldri hadde problem med disiplinen. Vi elever viste respekt for lærerpersonalet og tok det som en selvfølge at vi skulle oppføre oss høflig og ordentlig på alle måter.

Eldevik var også kirkesanger i Frogner kirke i mange år. Jeg kan både se og høre ham for meg den dag i dag når han

kom fram i kordøren i kirken for å lese inngangsbønnen før gudstjenesten begynte. Det var både stil og høytid over måten han førte seg på. Når han begynte med: "Herre, jeg er kommet inn i dette ditt hellige hus...", ble det en fin stemning i kirken. Utgangsbønnen leste han også på samme fine og verdige måte.

Skoleordningen på Frogner

Vi gikk på skolen bare tre dager i uka. Første klasse gikk for seg, andre og tredje klasse gikk sammen. Hagni Balstad hadde de tre minste klassene, og brukte skolestua mot veien for disse. Sigmund Eldevik hadde fjerde, sjette og sjuende klasse, og brukte alltid klasserommet mot gårdsplassen. Femte-klassen hadde en lærer som het Magnus Sørli, og de brukte skolestua mot nord. Andre- og tredje-klassen og sjette- og sjuende-klassen gikk på skolen mandag, onsdag og fredag. Første-, fjerde- og femte-klassene gikk på skolen tirsdag, torsdag og lørdag.

Skoleåret begynte og sluttet i midten av april. Det er en ordning som er lite kjent i dag. Skolene har jo i mange år begynt igjen etter sommerferien like etter midten av august. Grunnen til at skoleåret den gang begynte i april, var at de som begynte i første klasse skulle slippe å gå vinteren i møte med en gang.

Skoledagen begynte klokka kvart på ni om morgnen. I første time var det bestandig religion. Vi hadde seks skoletimer, og var ferdige klokka tre på ettermiddagen. Førsteklassen hadde bare fem timer, og var ferdige klokka to.

Vi hadde fire "friminutt" som varte et kvarter hver. Klokken halv tolv var "spisefrikvarteret", og det varte i tre kvarter, helt til kvart over tolv. I den tiden spiste lærer Eldevik middag. Noen av oss spiste litt nistemat i hvert friminutt, og vi tok med maten ut og spiste der. Vi hadde jo ikke mere vett og skjønte ikke at vi bare skulle spise i det lange friminuttet. Det hadde vel vært riktig om lærerne hadde forklart oss dette, men det ble aldri nevnt. Når det var kaldt, fikk vi lov til å være inne

i klasseværelset og spise maten vår der.

Lys, luft og varme

I hvert klasserom stod det en stor, høy rundbrennerovn fra Drammens Jernstøperi. Betsy, som bodde i annen etasje, hadde også til oppgave å passe ovnene. Når det var kaldt om vinteren, og det var det ofte, var hun tidlig oppe om morgenen for å fyre så det skulle være godt og varmt i skolestuene når vi kom på skolen. Det ble bestandig brukt korte bjerkekubber å fyre med, og de varmet godt.

Det var mange av barna som hadde lang skolevei og derfor var frosne når de kom fram. De som kom fra Hexeberg satt nok på med melkekjøderen, men det var kaldt å sitte på en slede tre-fire kilometer i 20-30 kuldegrader nedover langs Leirelva. Når de endelig kom til skolen, var de mer eller mindre stivfrosne på hender og føtter. Da var det godt å komme inn i en varm skolestue hvor Betsy tok seg av dem og fikk "tint" dem opp før skolen begynte.

Det var mange andre elever som også hadde lang vei til skolen. De kom fra Fløgstad, Bjerkemoen, Bjerke, Yssen, Ausen, Myhrer, Oppsal og Leirud.

De som bodde på Børke hadde en helt spesiell skolevei, for derfra til Frogner fantes det den gang ingen vei. Den eneste "veien" var jernbanelinja opp til Frogner stasjon. Først gikk skoleungene nedover jordet på Børke. Deretter ut på jernbanelinja og videre over den lange jernbanebrua over Leirelva. Siden gikk de "linna", som vi sa, opp til stasjonen og derfra veien videre til skolen. Dette hadde ikke gått i dag med de raskere og mer stillegående togene, men det hendte heldigvis aldri noen ulykke, selv om det av og til kunne være nære på.

Ingen hadde den gang drømt om, langt mindre hørt om, noe så utenkelig som organisert skoleskyss. Men vi som var skolebarn den gang kom oss da til skolen likevel.

Nå for tiden leser vi stadig i avisene at det på mange skoler er dårlig og helsefarlig luft i klasserommene på grunn

av manglende eller ubrukelige ventilasjonsanlegg. Både lærere og elever får hodepine og mister konsentrasjons- evnen. Det er ikke måte på jammer. Årsaken ligger nok også for en stor del i det faktum at temperaturen i klasserommene er for høy.

I min skoletid var vi så heldige at vi ikke hadde slike problemer. Vi visste vel knapt nok hva et ventilasjonsanlegg var. Og det var i hvert fall helt utenkelig at Sørums kommunen kunne tenkes å skulle montere noe slikt på Frogner skole.

I stedet for et kostbart ventilasjonsanlegg hadde vi den enkle løsningen av problemet at en av elevene etter tur åpnet et par vinduer i klasserommet når friminuttet begynte. Den samme eleven lukket også vinduene igjen før neste time. Dette ble gjort både sommer og vinter uansett vær og temperatur. På den måten ble det friskt og godt i klassetommet hele dagen, og det til og med helt gratis. Kanskje noe til ettertanke for dem som nå forlanger kostbare ventilasjonsanlegg på skolene?

Men stor fattigdom var det. Helt ufattelig for dagens elever, vil jeg tro. Gutten som satt på pulten foran meg i klassen de siste årene kom fra et slikt hjem hvor det var dårlig stillt. Jeg som satt bak ham kunne daglig se lusa krek i nakken på'n. Og når vi skulle trekke fram nistematen vår, hadde han alltid med seg brødkiver med sukker på, pakket inn i gammelt avispapir.

I skolestuene til Hagni Balstad og Magnus Sørli var det fortsatt dobbeltpulter, slike som fortsatt finnes bevart på Vølneberg skole. I skolestua til Eldevik var det litt større enmannspulter, som passet bedre for de større elevene. På veggen hang det store kart og plansjer med bibelske motiver, eller de kunne vise planter og forskjellige ville dyr. Det var mest av dette materiellet i skolestua til Eldevik.

Aktiviteter i friminuttene

Om sommeren slo vi ball, lekte sisten eller

så hvem av oss som kunne hoppe høyest eller lengst. Jentene var også med på å slå ball og leke sisten, men ellers hoppet de paradiset eller drev med sangleker.

Om vinteren stod vi på ski i bakken bak skolen, eller vi laget langt tog av sparkstøttinger og kjørte nedover "Smedfyllinga".

Vi ble ikke nektet å være på veien i friminuttene på grunn av biltrafikk, for om vinteren var det svært få biler langs Trondheimsveien. I stedet var det mange hestekjørerere. En stor del av dem kjørte grus eller pukkestein fra Bergermoen. Dette ble lagt på bestemte grustomter langs veien, og det var kommunen eller fylket som betalte for kjøringen, alt etter som.

Det var naturligvis ingen av oss som hadde klokke den gang; det fikk vi i beste fall til konfirmasjonen. Det hendte derfor i blant at vi glemte tiden når neste time skulle begynne. Eldevik stod da på skoletrappa og ropte "inn". Og var vi et godt stykke unna, så måtte vi skynde oss alt vi kunne for å komme raskest mulig inn.

Alltid om vinteren, ofte også om sommeren, brukte vi lue. Vi hadde for det meste skinnluer når det var kaldt, men i sommertiden brukte vi lette, tynne luer. Hvis noen av oss hadde funnet på å gå barhodet i vinterkulda, ville vedkommende blitt mobbet eller utledd for å finne på noe så dumt. Men det var det aldri noen som gjorde. I dag er vel dette forholdet nærmest motsatt; det er nok mange i dag som gjerne vil bruke en god og varm lue i vinterkulda, men ikke tør det på grunn av mobbing. Vi får håpe at fornuften vender tilbake en dag, og at det å være barhodet og barsk ikke vil være gromt lenger.

Det var også en annen ting vi merkelig nok ikke ble nektet, og det var å kaste på stikka, eller "klampe", som vi sa. Høysesongen for denne virksomheten var om våren når det begynte å bli bart, og i tillegg passe sølete. Det var guttene i de største klassene som drev denne sporten. De som var mindre var bare interesserte tilskuere. Det var litt kappestrid om å ha

den fineste femøringen å kaste med. Disse femøringene ble veldig fine og blankslitte. Det var enten bilde av den norske kongekrone og kong Håkon på dem, eller det var de tre svenske kongekroner og kong Oscar 2.

I det første friminuttet hadde en elev fra en av de største klassene til oppgave å hente inn posten på posthuset, som den gang var på stasjonen. Posten kom i en sekk med daghurtigtoget til Trondheim kvart på ni, og ble kastet av på stasjonen under fart.

Høytidelige avbrekk i rutinene

På skolen hadde vi to festlige tilstelninger i året. Det var nasjonaldagen 17. mai og juletreffesten, som alltid var fjerde juledag.

17. mai gikk vi i tog, men hadde aldri noen form for musikk med oss. Vi startet i skolegården, og de første årene jeg gikk på skolen gikk vi oppover "Frognerhagan" og til bedehuset, hvor den gamle sognepresten Leonhard Martin Harboe holdt gudstjeneste. Etter at den gamle kirken brant i 1918, ble bedehuset i noen år benyttet som kirke. Når så gudstjenesten var over, gikk vi videre i tog bortover til Mo-veiskillet, eller om "gåshølet", som vi sa, og så videre ned til skolen igjen. Der fikk vi servert brus og boller, og siden drev vi med forskjellige leker og konkurranser. Etter at den nye kirken var ferdig, og ble innviet 9. oktober 1925, gikk vi i 17. mai-tog fra skolen og dit opp.

Den andre festlige tilstelningen var altså juletreffesten. Da var det satt opp et stort juletre i skolestua til "frøken" Balstad. Det var stor takhøyde i skolestuene, og juletreet, med stjerne i toppen, rakk helt til taket. Treet var fint pyntet med mye glitter og stas. Men det verste av alt, var at det også var pyntet med tett i tett av levende lys. Rundt treet gikk vi i tre ringer og sang julesanger av full hals, mens juletrelysene blafret og brant lystig nesten inntil klærne til de minste barna, som bestandig gikk i den innerste ringen. Det var visst ingen som tenkte på hvor livsfarlig dette var i

den overfylte skolestua. Utrolig nok gikk det bra hver gang, og takk for det.

Etter at gangen rundt juletreet var slutt, samlet vi oss i skolestua til Eldevik. Der ble det servert kakao og boller og etterpå fikk hver av oss en pose med noen rosiner og kanskje et lite stykke kjeks. Og så var det alltid med en eitrende sur spansk appelsin i posen. Alt dette var det stor stas å få. Pultene var stablet opp langs veggene, så det ble plass til å leke og hoppe "tyven".

Juletreffesten begynte tidlig og sluttet også ganske tidlig for at de barna som var små skulle komme hjem i rimelig tid. Alle syntes sikkert at de hadde hatt en hyggelig og morsom kveld, og for alle var det i hvert fall en gledelig avveksling fra den grå hverdag.

Sang, religion, norsk og regning

Eldevik gjorde mye for elevene sine. Jeg kan huske at han i blant spilte for oss på fele i sangtimen. Han strevde også for å få til et sangkor i klassen. Det var slett ikke lett for ham, men helt ille ble det vel heller ikke. Annen juledag stod vi på galleriet i Frogner kirke og underholdt menigheten med sang, og etter det jeg kan huske, syntes vi det hadde gått bra etterpå. Hvem av oss som var mest lettet og glade da det hele var over, Eldevik eller vi, vet jeg ikke. Jeg skal også vokte meg vel for å uttale meg skråsikkert om hvor rent og vakkert vi sang. Men sangkor ble det.

Eldevik lærte oss mye grammatikk, og det kom godt med da jeg senere begynte på middelskolen på Jessheim. I vår klasse var det bare to gutter som begynte der, ingen av jentene. Etter et år sluttet den andre gutten, så det var bare jeg i min klasse som fikk middelskoleeksamen. Jeg er min far stor takk skyldig for at han vile det slik. Det har vært til stor nytte og hjelp for meg senere i livet.

På Frogner skole hadde vi også et bibliotek med mange fine bøker. Jeg husker ganske særlig en av dem. "Onkel Toms hytte" het boka, og den var svært gjev å låne, og den gjorde et veldig inntrykk på en ung gutt.

Eksamen med avgangsvitnesbyrd

Som jeg allerede har fortalt, sluttet skoleåret i midten av april. Noen dager i forveien hadde vi eksamen i siste klasse. Det var skriftlig eksamen i bare to fag, regning og stil. De dagene som det foregikk, var det i grunnen litt høytidelig. Vi hadde vakt i klasserommet som skulle passe på så vi ikke jukset. Da vi hadde eksamen, var det moren til Marry Markussen i klassen min som var vakt.

To-tre dager senere var det ekstra høytidelig, for da ble avgangsvitnesbyrdene delt ut. Ved den anledning holdt lærer Eldervik en liten tale for oss og takket for samværet gjennom årene. Han sa at vi nå var i ferd med å gå over fra å være barn og til å komme inn i de voksnes rekke, og at livets alvor ville øke på etter hvert. Til slutt ønsket han hver i sær av oss alt godt, og håpet at vi måtte bli ærlige og dyktige samfunnsborgere, som han kunne glede seg over å se igjen siden.

Kristian Lieungh

Sentrumsdannelsen i Frogner kommer vi tilbake til i et seinere nummer.

Bingen lenser-prosjektet fortsetter videre i 1998

27. oktober overleverte Prosjekt Bingen lenser sin årsrapport for 1997 til Fetsund lensemuseum som oppdragsgiver. Det er et imponerende stykke arbeid som er nedlagt i prosjektet fra de tretten deltakerne fra Blaker og Sørums Historielag. Totalt er det registrert 717 timers arbeid nedlagt i prosjektgruppa, som på et fellesmøte 18. november besluttet å gå videre med arbeidet i 1998. Spørsmålet om det er hensiktsmessig å etablere en venneforening for Bingen lenser, ble da også drøftet.

Tre grupper har vært i arbeid

Det var 6. november 1996 at bestyrer Kristen Grieg Bjerke innkalte Blaker og Sørums historielag for å drøfte et samarbeid om registrering av status på lenseanlegget på Bingen. Startskuddet ble avfyrt 22. januar 1997 med et åpent møte på Fetsund Lensemuseum. 30. januar 1997 møttes

prosjektgruppa første gang på Biblioteket på Sørumsand. Der ble det etablert ei intervjugruppe med Berit Leikhammer som leder, ei arkivgruppe med Annie Selle som leder og ei registreringsgruppe med Dag Nordsveen som leder. Han har også vært leder for hele prosjektet. Svein Sandnes overtok i august 1997 som leder av intervjugruppa.

Arkivgruppa har funnet fram til mange verdifulle kartkopier, det eldste fra 1684. Foruten i arkivet på Fetsund lenser, har gruppa gjennomgått flyfotoarkivet til Fjellanger Widerøe, Akershus Fylkesmuseums arkiv på Strømmen og Arkivet til Skogbruksmuseet på Elverum. Navnelister over arbeiderne har vært nyttig for å finne fram til pendlerne fra Odalen.

Intervjugruppa har med utgangspunkt i en intervjuguide utarbeidet for formålet gjennomført ti intervjuer med tidligere fløtere og deres familier.

Registreringsgruppa har målt, fotografert og tilstandsbeskrevet 13 lensekar, og dessuten fotografert og tilstandsbeskrevet ytterligere 15 kar. 23 kartomter som er synlige ved lavvann er blitt kompassmålt, fotografert, beskrevet og merket med blåser. Langs Bingen Storlense er seks høyder på elvebunnen funnet ved hjelp av ekkolodd og merket med blåser. Dessuten har en registrert 26 lensefester langs elvebredden og åtte husmannsplasser.

Den første sikre dokumentasjonen av lenseanlegget ved Bingen er fra 1648. Registreringsgruppa ønsker derfor å undersøke det som måtte være igjen av de tidligste steinkarene fra bunnen av Glomma på 7-8 meters dybde langs den antatte traséen til Bingen Storlense, for å se om anleggets dokumenterte alder kan flyttes bakover i tid.

Interesserte som vil være med i Bingen lenser-prosjektet i 1998 kan ta kontakt med prosjektleder Dag Nordsveen på telefon 63 82 18 27. **Svein Sandnes**

Så er vi kommet til avslutningen av serien med Gunhild Nilsens fortelling om sin slekt og sin oppvekst hos smeden Anton Nilsen i Brua på Frogner. Han som har ført fortellingen i pennen ønsker fortsatt å være anonym, men vi sender ham en takk likevel. Og lar oppfordringen gå videre til andre: Ta vare på de levende kildene!

Daglige måltider i Brua

Jeg har nevnt at arbeidsfolket både bodde og spiste hos mor og far. Og det skal jeg si deg du, at husmora hadde ingen lett arbeidsdag den gang.

Hushjelpen måtte opp klokka halv fem og koke kaffe, dekke bordet og gå bort i 2. etasje i smibygningen og vekke alle som skulle ha førdegurd - det var kaffe og brød, langskiver på en tallerken. Enhver tok så mye han ville, og smurte på av det som var på bordet. Det var smør, fleskefett eller krydret smult. Sirup var det bestandig på bordet, og pultost, somme tider også prim. Varmen på essene skulle være i orden ti minutter på seks.

Dugurden ("du'urn") var klokka ni, og maten var den samme som tidligere på dagen, med mindre en eller annen hadde fått fisk i Leira. Den ble i så fall stekt og servert sammen med brød og kaffe. Det var mest gjedde og gjørs som ble tatt i Leira, gjørsen hadde nærmest form av torsk, den var fet og fin og stor. Dugurden varte en halv time.

Middagen var klokka tolv, og det ble servert forskjellig slags kjøttmat eller egge-fleske-pannekake. Vi brukte mye lutefisk og som suppe mat mye helgryns-melkevelling eller ertesuppe og risengrynsvelling. En gang i uka var det salt kjøtt og flesk med poteter og kålrabi, og det var ertesuppe til. Middagspausen varte i to timer. Klokka 14.00 var det kaffe og sukker før arbeidet begynte igjen.

Eftasverd var klokka 16.00, med en halv times pause, og klokka 20.00 var det kveldsmat som bestod av rugmelsvanngrøt og skummet surmelk. Hver lørdag var det sild og poteter. Helgrynsstøpsuppe med blåbærsyltetøy på ble servert til silda.

Vi brukte mye hjembakt brød, bakt av rug og hvete. 18 kilo mel gikk med hver uke, og det ble bakt 36 brød, flere slags, bl.a. gangbrød og hvetekake, karvebrød og annet brød. Men det ble for lite med 36 brød, så vi fikk hver uke en kasse brød fra kjøpmann Finsen på Kløfta. Og smør kinnert vi hver lørdag formiddag av melk vi fikk fra kuene som vi hadde på Sæterhaugen, som far forpaktet i mange år. Ved siden av smøret fra Sæterhaugen måtte vi kjøpe 3 kilo smør i uka. Senere kom jo dunkene med Pellerin margarin, men det ble jo en reduksjon i levestandarden, selv om næringsverdien var like stor, etter det som ble sagt, da.

Kaffen ble servert til de fleste målene, den var nok iblandet en del russisk sikori. Vi kjøpte kaffen rå og brente den selv. Det var forresten ofte mitt arbeid, og det å brenne kaffe er et tålmodighetsarbeid, kan jeg fortelle deg.

Alle måltidene ble inntatt på kjøkkenet. Ved bordenden satt far. På den ene langsiden satt læreguttene, på den andre, i sofaen, satt svennene. Mor fikk aldri plass ved bordet, så hun og jenta spiste som det falt seg, som regel var det ved kjøkkenbenken. Vi barna hadde eget bord. Og i kammerset var det dekket for Brodin, for han var fin herre og spiste alene. Det var ofte fremmede ved mors og fars bord. Det var mang en reisende etter veien. Mange av dem handlet, og far kjøpte mye av dem. Det var ofte praktisk i gamle dager at butikken kom til kunden.

Gunhild Nilsen

Bygdebøker på salg!

Lokalhistorisk Forlag på Espa har gjennom mer enn ti år utgitt bøker, solgt lokallitteratur i kommisjon og handlet med bruktbøker. Av helsemessige grunner ønsker nå Odd Stensrud å trappe ned denne virksomheten, og annonserte derfor i siste utgave av salgsavisen "Norge Rundt" opphørssalg på bøker i kommisjon.

Av de bøkene som her legges ut til salg er opptrykkene av samtlige tre bind av bygdeboka for Aurskog og Blaker og

begge bind av Sørums herred. Vi sakser fra katalogteksten:

Bygdeboka for Aurskog og Blaker

Bygdebøkene for Aurskog og Blaker kom 1961-68 med Eyvind Lillevold som redaktør. Lokalhistorisk Forlag har trykt ny utgave av bøkene. Bind I inneholder bruks- og slektshistorie for Aurskog. Bind II inneholder bruks- og slektshistorie for Aurskog og Blaker. Bind I er på 823 sider og bind II på 749 sider. Bind III er ei generell bygde- og kulturhistorie på 766 sider. Lillevold har skrevet hovedkapitlet på over 500 sider om bygdas historie. Ellers har Brynjulf Alver skrevet om tradisjon, Kjeld Magnussen om byggeskikken. Eyvind Fjeld Halvorsen om personnavn i eldre tid, Even Hebbe Johnsrud om det gamle handverket, Oscar Thue om Aurskog og Blaker i billedkunsten, Ebba Noot Løken om klesdrakter, O.M. Sandvik om musikken og Ingeborg Hoff om målet. Bind III inneholder et register over personer, steder og saker. Nedsatt fra 975 til 450 kr. for alle tre bind, og 150 kr. for enkeltbind.

Sørums herred

Bind I av Sørums herred (annen utgave) kom i 1972 med Gunnar Rudie som redaktør. Boka inneholder kapitler om geologi, Sørums i oldtiden, Sudreimsätten, kirken og kirkekunst, prestene, klokkerne, skole og undervisning, kommunalt selvstyre, folkeminner og slekten Colbjørnsen. Boka har et person- og stedsregister. 432 s. Innb. 100 kr. Bind II av Sørums herreds bygdehistorie kom i 1961 med Gunnar Rudie som redaktør. Boka inneholder mye interessant stoff om hvordan Sørums ble bosatt, befolkningsutviklingen, jordbrukets historie, Bingen lense, klesskikken, språket i Sørums, og om foreningslivet. 686 s. Innb. 100 kr.

Bøkene kan bestilles enkeltvis eller samlet hos Lokalhistorisk forlag, 2314 ESPA. Du kan også bestille bøker over telefon 62 58 02 13 alle dager (også lørdag

og søndag!) kl. 9-23. Eller du kan bestille per fax 62 58 04 23. Eller ringe automatisk telefonsvarer 62 58 04 50. E-postadressen er: lokal@sn.no.

For bestilling inntil 1.000 kr. betales 45 kr. i porto uansett vekt. Bestiller du bøker for mer enn 1.000 kr., blir de sendt portofritt.

B

Nytt år og vinter er ofte tida hvor det ryddes i papirbunker på loft og i skjul. Bunker sorteres, noen legges tilbake, andre kastes eller brennes. Dette er en nødvendig prosess år om annet - alt kan ikke lagres.

Noe av materialet som den enkelte husstand samler er unikt ved at det ikke finnes bevart andre steder. Om en generasjon eller to kan dette være interessant historie som kanskje kan si noe om hvordan hverdagslivet var i 50-åra, 60-åra eller 70-åra. Kanskje du er blant dem som har materiale du ikke har plass til, men som historielaget kan ha interesse av.

Vi har en arkivgruppe med dyktige folk som kjenner til hvordan stoff skal lagres, og reglene for klausulering, dvs. at materialet holdes nedlåst og utilgjengelig for offentligheten i en tidsperiode på inntil 80 år. Ved mottak av stoff setter historielaget opp kontrakt, og giveren er med på å diktere betingelsene. Ingen har interesse av å forvalte materiale på tvers av giverens ønsker.

Alle er vi ansvarlige for at historien kan gå i arv til etterfølgende generasjoner, så ikke nøl, men ta kontakt når noe interessant dukker opp.

Dag Nordsveen

Årsmøte i historielaget

Denne utgaven av artiklene til Blaker og Sørums historielag kommer et par uker tidligere ut enn oversikten i forrige nummer viste. Grunnen er at årsmøte-

papirer til møtet onsdag 11. februar klokka 19.00 på Blaker skanse, i henhold til lovene skal sendes medlemmene 14 dager før møtet, og vi sparer porto på å la dette gå sammen.

Artikler fra Blaker og Sørums Historielag redigeres av Svein Sandnes.

**Returadresse: Svein Sandnes
Postboks 62, 1927 RÅNÅSFOSS**

Lederens spalte